

GYERMEKVÉDELEM A SPORTBAN

CHILD PROTECTION IN SPORT

ÖSSZEFOGLALÓ (REZÜMÉ)

Gyermekvédelem a sportban
Child protection in sport
A pozitív sportélmények befolyásolják az egészséges fizikai és szellemi fejlődést, hozzájárulnak a helyes erkölcsi, etikai magatartás kialakulásához, a személyiség változásához. Ugyanakkor a sportszférának egy olyan biztonságos légkört kell megteremtenie, amely a gyermek érdekét és védelmét szolgálja. Napjainkban olyan kiemelkedő élsportolók által átélt bántalmazások kerültek nyilvánosságra, melyek nem tesznek eleget ennek az „alapkövetelménynek”. Kutatásom fő célja, hogy megvizsgáljam a gyermekbántalmazás sportközegben lévő jelenségeit, az abúzusok különböző formái mennyire jellemzőek, mit tekintenek a sportolók abúzusnak. Így feltárulnak azok a gyermekvédelemhez kötődő problémák, melyekre megoldást kell találni a sportban is. Primer kutatásomban online kérdőív elkészítéséhez mintául vettem az UNICEF Magyar Bizottság által kiadott kutatást. A kérdőívemet 294 fő, kizárólag sportoló vagy egykor sportoló töltötte ki. Az adataimat Microsoft Excel függvényeivel és diagrammjaival összesítettem, valamint az IBM SPSS Statistics 26 statisztikai program segítségével értékeltem ki. Kutatásom eredményéből kijelenthető, hogy a megkérdezettek 33 százaléka edző által elkövetett érzelmi bántalmazásnak, és 18 százaléka pedig sportszakember által elkövetett fizikai visszaélésnek volt kitéve. A felmérésből az is kiderült, hogy a sportolóknak milyen mentális károkat, személyiségtorzulásokat idézett elő az abúzus bármelyik formája. A kitöltők 30 százaléka serdülőkorában élte meg a legnehezebben ezeket az atrocitásokat, melyet 13 százalékkal a gyermekkorban átélt élmények követnek. Mentális károsodás szempontjából elmondható, hogy a sportolók 26 százalékában önértékelési zavart, 15 százalékában kisebbségi komplexust, 12 százalékában testképzavart eredményezett. A változók összefüggésének vizsgálatánál Khi-négyzet próba alapján szignifikáns különbséget kaptam a sportolás évek száma és az edzői érzelmi bántalmazás összefüggésében, illetve a nemek és a bántalmazás „élményeinek” megosztása között is. Úgy gondolom, hogy megfelelő sportszakemberi képzéssel, pontosan megfogalmazott gyermekvédelmi szabályokkal meg lehet teremteni azt az atmoszférát, ahol a sporttevékenységgel foglalkozó gyermek mellett, hogy versenysportoló lesz, gyermek marad, hiszen a gyermekkor egyszeri és megismételhetetlen, a kár, ami keletkezik, pedig egy életre meghatározó lehet.

BEVEZETÉS, TÉMAFELVETÉS

Kiskorunkban meglátunk egy labdát vagy egy tánccipőt, egy ügyesen dekázó fiút vagy egy csinosan felöltözött hölgyet és ettől a pillanattól kezdve a kisfiú futballista a kislány balerina szeretne lenni. A gyermekek számára a sportszféra egy mesebeli világ, tökéletesen idealizált példaképekkel, ahol a gyermek is sikeres, elismert, híres sportolóvá szeretne válni. Hogyan juthat el ideig? Kemény munkával, rengetek lemondással és temérdek támogatással. Kemény munka, melyet az edző támaszt a gyermek elé, támogatás melyet a szülőnek kell megteremtenie valamint a lemondás, melyet a sportoló gyermek határoz el magában. A sport pozitív sportélményeket ad, meghatározza az egészséges fizikai és szellemi fejlődést, hozzájárul a helyes erkölcsi, etikai magatartás kialakulásához, a személyiség változásához. Másik megközelítés lehet az élsportoló modell alakja, melyben a gyermek sikerességét az elért eredményei adják. Bármelyik értelmezést vesszük alapul a sportszférának egy olyan biztonságos légkört kell megteremtenie, amely a gyermek érdekét és védelmét szolgálja.

Az elmúlt időben hazánk meghatározó és kiemelkedő élsportolói nyilatkoztak a sporttevékenységük alatt átélt bántalmazásairól, melyek nem tesznek eleget ennek az „alapkövetelménynek”. Kényelmetlen téma és roppant nehéz objektívnek maradni, mivel hajszálvékony a válaszvonal a annak, hogy mit tekinthetünk abúzusnak. Nem minden gyermekből lesz élsportoló, de minden gyermek ugyanazokat a jogokat élvezheti sporttevékenysége alatt és nem szabad elfelejteni, hogy a gyermek elsősorban gyermek és csak másodsorban sportoló.

Kutatásom fő célja vizsgálni melyek azok gyermekkorban ért abúzusok sport színterén, amelyek a gyermekvédelmet is meghatározhatják. Ezen belül célom vizsgálni az érzelmi bántalmazást, a fizikai visszaélést valamint a sportolóknak bekövetkező mentális károkat, személyiségtorzulásokat.

Kutatásomban szeretnék választ kapni arra, hogy a megkérdezett sportolók hány százaléka élt át bántalmazásokat? Milyen testi és lelki fájdalmakat okozhattak ezek az atrocitások? Fel lehet dolgozni ezeket a fájdalmakat vagy örökre magukkal cipelik?

Azért választottam ezt a témát, mert fontos a jövő generációját megóvni a sportban előforduló bántalmazásoktól, szeretném, ha a sportszféra egy biztonságos környezetet biztosíthatna a sportolói számára.

1. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

1.1. A gyermekbántalmazás

A gyermek bántalmazás és elhanyagolás fogalma a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmódot jelenti (1991. évi LXIV. törvény). Ezen bántalmazási formák a gyermekek életére hosszútávon kihatnak, sérülést okoznak, befolyásolják testi-lelki fejlődésüket. Ezek a bántalmazások lehetnek testi, érzelmi, szexuális, egészségügyi. A bántalmazott gyermekek egyénisége nagyban roncsolódik, személyiségük eltorzul, méltóságuk elvész. Az abúzus színtere bárhol lehetséges, történhet ez családon belül, intézményi (iskola, sportszervezet) keretek között is (MOGYESZ, 2006). Ezek együttese kezdetben tanulási nehézségeket, később pedig munkahelyi és párkapcsolati problémákat is okozhat (Pintér–Tóth, 2017). Veszélyeztetettségéről gyermekvédelmi szempontból akkor beszélünk, ha egy nem kívánatos magatartás következtében a bántalmazó a gyermek testi, erkölcsi, értelmi fejlődését korlátozza (Gyurkó, 2009).

1.2. Bántalmazás fajtái

A bántalmazás történhet családon belül, illetve családon kívül is. A családon kívüli abúzus történhet intézményi színtereken pl.: iskolában, sportszervezetekben, melynek elkövetője lehet szakember, tanár, edző, gyúró, nevelő, csapattárs, de maga az intézmény, sportszervezet is lehet bántalmazó, elhanyagoló (Babós et al., 2019). A bántalmazás négy alapvető típusát különítjük el: érzelmi, fizikai, szexuális és elhanyagolás. Részletesebben az érzelmi és fizikai bántalmazással foglalkozok, mivel dolgozatomban ezt a két abúzust vizsgáltam.

Egy gyermek érzelmi bántalmazása alatt olyan lelki abúzust értünk, amely során a bántalmazó visszaél a gyermek érzéseivel, azt érzékelteti a gyermekkel, hogy haszontalan, értéktelen, szeretetét teljesen megvonja tőle (Gyurkó–Németh, 2014). Egy gyermek érzelmeit nagyon könnyen meglehet bántani, amelyek óriási sebeket és nehezen visszafordítható torzulásokat vonz (pl.: alacsony önértékelés, az önelfogadás képtelensége, kötődési nehézségek) maga után (Babós et al., 2019). Az érzelmi bántalmazás súlyosságát és milyenségét nagyon nehéz meghatározni, ahogy a sértettség mértékét is mivel itt mutatkozik meg az egyéni megítélés különbsége. Van, akiről lepereg, vagy nem veszi a szívére a különböző lelki abúzust, van, aki pedig évekig a lelkén hordozza. Az érzelmi bántalmazás leggyakoribb formái: félelem vagy szorongás keltése, megfélemlítés, megszégyenítés, izoláció, a gyermek

büntetése pozitív és egészséges magatartási formákért, a kihasználás és az irreális elvárások (Gyurkó–Németh, 2014; Babós et al., 2019).

Fizikai bántalmazásnak számít az a szándékos cselekedet, amely során a bántalmazó fizikai sérüléseket okoz, amely a gyermek halálához vezet vagy vezethet (MOGYESZ, 2006) ezzel fájdalmat és szenvedést okoz áldozatának (Gyurkó–Németh, 2014). A fizikai bántalmazás leggyakrabban előforduló formái közé tartozik az ütés, rúgás, csípés, vágás, lekötözés, fojtogatás, alvásmegvonás, hidegnek, melegnek vagy sugárzásnak való kitevés (Gyurkó–Németh, 2014; Babós et al., 2019; Holovits et al., 2009). A fizikai bántalmazása nem választható szét az érzelmi bántalmazástól sem, ahogyan azt is fontos hangsúlyoznunk, hogy a fizikai bántalmazásnak messze mutató pszichés következményei vannak (Babós et al., 2019; MOGYESZ, 2006).

1.3. Gyermekvédelmi szabályok a sportban Magyarországon

Fontos tisztázni, hogy a gyermekvédelmi szabályok nem csak a gyermekek védelmét szolgálja. Biztosítja az edzőket, sportszakembereket az esetlegesen megjelenő rosszindulatú, indokolatlan vádaktól (Turner – McCrory, 2004). A Magyar Kézilabda Szövetség, a Magyar Labdarúgó Szövetség valamint a Magyar Floorball Szakszövetség Etikai és Gyermekvédelmi Szabályzatát hasonlítottam össze. Alapjaiban ugyanarra a szabályokra és vétségekre épülnek a sportági szövetségek által kiadott gyermekvédelmi szabályzatok. Mindegyik szövetség/szakszövetségi Etikai és Gyermekvédelmi Szabályzat kitér, a gyermekekkel foglalkozó sportszakemberrel szemben elvárt viselkedésre valamint felhívja a figyelmet a gyermekvédelmi szabályok betartására. Az első és legfontosabb pontja, hogy tilos a gyermeket bármilyen módon bántalmazni (verbális, non-verbális, szexuális) vagy bármilyen módon zaklatni. A verbális bántalmazáson belül kitér arra, hogy szóbeli fenyegetést, érzelmi bántalmazáson belül méltóságot, becsületet sértő kifejezések használatát, non-verbális bántalmazáson belül kényszert alkalmazni (MLSZ, 2019; MKSZ, 2017; MFSZ, 2019). Habár a Fegyelmi Szabályzatokban általánosítva megjelennek a sportszakemberre kiszabható büntetések, az Etikai- és Gyermekvédelmi Szabályzat egyik pontja sem tér ki arra, hogy milyen következményei lehetnek egy súlyos etikai vétség (jelen esetben gyermekbántalmazás) elkövetésének, minden szövetség csak az Etikai Bizottság munkáját, a tárgyalás sablonos menetét taglalja. A különböző sportágak gyermekvédelmi szabályzatait áttanulmányozva sajnos akadnak kiskapuk, kibúvók, nem egyértelműen megfogalmazott szabályok.

A Hintalovon Alapítvány és a Magyar Olimpiai Bizottság Esélyegyenlőségi Bizottsága a sportélet kiválóságaival egy új gyermekvédelmi program elindítását kezdeményezte. A

NEMECSEK Programot 2020-ban a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány indította el, mellyel, a gyermekekkel foglalkozó szervezetek gyermekvédelmi programjaként indult el. Az elmúlt években megtörtént gyermekvédelmi szabályszegések, gyermekbántalmazások következtében szükségsszerűvé vált, hogy legyen a sport különleges igényeire szabott, bárki által elérhető és alkalmazható gyermekvédelmi irányelv. A programtervezet célja a védelem, a prevenció és a jóllét megteremtése, melynek középpontjában a sportoló gyermek áll (Hintalovon, 2022).

1.4. Sportban előforduló gyermekbántalmazás

Az első gyermekjogi szempontú vizsgálat Magyarországon az UNICEF Magyar Bizottság által kiadott „Gyermekek tapasztalatai a sportban” című 2014-ben publikált kutatás volt. A kutatásban 886 válaszadó vett részt illetve 858 személyes történet is került, így a minta nagyságára és minőségére alapoz a Magyar Bizottság. A kutatási eredményben a megkérdezettek 73 százaléka érzelmi bántalmazást, 39 százaléka fizikai bántalmazást, 31 százaléka szexuális zaklatást, 15 százaléka beavatási szertartást szenvedett el (Gyurkó–Németh, 2014).

A Child Abuse in Sport European Statistics egy általános jelentést és felmérést végzett az Európában előforduló gyermekbántalmazásról a sport színterén. A kutatásban hat európai ország és azon belül számos egyetem vett részt (Hartill et al., 2021). Az érzelmi, fizikai bántalmazáson és az elhanyagoláson kívül az érintkezés nélküli, valamint a tetteges szexuális bántalmazást is elemezték (Hartill et al., 2021). Az összes ország eredményeiből kiderült, hogy a sportszférán belüli érzelmi bántalmazást 68 százalék férfi és 61 százalék nő szenvedett el még 18 éves koruk előtt. Ausztria kivételével a többi országban a férfiak nagyobb arányban tapasztaltak szellemi abúzust, mint a nők. 52 százalék férfit és 36 százalék női sportolót 18 éves kora előtt érte legalább egy fizikai bántalmazás is. Elhanyagolásban a sportolók 74 százalékának volt része kiskorúként, melyből 38 százalékuk férfi és 30 százalékuk nő. érintkezésmentes szexuális bántalmazást a kitöltő férfiak 38 százaléka és a nők 32 százaléka élt át, ellenben tényleges szexuális erőszakra a férfiak 26 százaléka és a női sportolók 14 százaléka szenvedett el. Vizsgálatukból az is kijelenthető, hogy a szabadidősportban kevesebb a bántalmazás, mint a versenysportban, ugyanis a rekreációs sportolók 68 százaléka, míg az élsportolók 84 százalékát érte abúzus. (Hartill et al., 2021).

A sportban megjelenő atrocitások minden sportolót érint minden korosztályban, minden sportágban és a teljesítmény minden szintjén. A sportban elkövetett abúzusok elkövetői között lehetnek az edzők, sportszakemberek, orvosi stáb tagjai, valamint csapattársaik is (Reardon et al., 2019). A sportszövetségek és sportszervezetek vonakodnak attól a tényről, hogy a

gyermekbántalmazás megtörténhet a sport színterén is. Minden sportszövetségnek tisztában kell lennie a gyermekbántalmazás tényével, ezért iránymutatással, szankcióval kell rendelkeznie, amelyet a sportszervezetekkel szigorúan be kell tartatni, az abúzusok minimalizálása érdekében. A gyermekvédelmi politikának egy mindent átfogó stratégiával kell rendelkeznie, amely kiterjed a gyermekekkel foglalkozó sportszakember magatartási kódexére, valamint gyermekvédelmi tudatosságra szolgáló preventív tréningek megtartására. Különösen fontos az utánpótlás sportolók mellett lévő orvosi csapat, mivel a bántalmazásra utaló jelekről szakmailag az egészségügyi stáb tud pontos diagnózist adni (Turner–McCrory, 2004)

Egy gyermek versenysportolóvá válásához igen jelentős egzisztenciális támogatásra van szükség. Idő, energia, pénz. Ezen szükségletek sok esetben elvárásokat vonnak maga után. Az elvárásnak nem megfelelő („rossz”) sportteljesítmény a szülők magas szintű frusztrációját eredményezheti (Hellstedt, 2005). Így a szélsőséges sportszülői viselkedés, nyomást gyakorol a sportoló gyermekre, amely hatással lehet teljesítőképeségére (Széplaki et al., 2017). Az edzőknek hatalmas befolyása van a fiatal sportolók felett, amely számos lehetőséget kínál arra, hogy manipulálja az esetlegesen félreérthető szituációkat (Turner–McCrory, 2004). A hatalom kiegyensúlyozatlansága miatt, egyfajta domináns viselkedést produkálhat, a sportszakember ezzel befolyásolni tudja sportolóját, a győztes mindent visz alapon (Roberts – Sojo, 2019). Az egyik legellentmondásosabb megítélésű terület a sporttal kapcsolatban a beavatási szertartásokhoz kötődik. Míg egyik oldalról a hagyományok, csapatépítő, közösség összetartó erejét forszírozza, addig más oldalról a gyakran megalázó, erőszakos, lealacsonyító rítusokat és a fiatalabb sportolók időseknek való kiszolgáltatottságát hangsúlyozzák. Az erőszakos, bántalmazó jellegű beavatás, a gyermekek testi fenyítésével és bántalmazásával egyértelműen a gyermekvédelmi szabályok megsértését jelentik. Ez alól az sem ad felmentést, hogy az erőszak alkalmazója, elkövetője a gyermek kortársa (Gyurkó–Németh, 2014).

1.5. Abúzusok személyiségre ható hatásai

A sportolóknál kialakulhat táplálkozási zavar, amely felborítja a teljesértékű táplálkozását. Egyik pillanatban éheznek, a másik pillanatban már falásrohama van, majd a lelkiismeret furdalás hatására valamilyen eszközzel kihajtja magából a táplálékot. Az éhezés egy olyan stresszmentes állapotot idéz elő az egyénben, melynek hatására a koplalás belső fájdalomcsillapítónak funkcionál. Az önmagukban kialakított „egészséges táplálkozás” fogalma már jelentős táplálkozási korlátozásokat von maga után. Kockázati tényezőként megemlíthetjük azt is, hogy az edzők által javasolt túlzott testmozgás a kalóriák eltávolítására is negatívan hathat az evészavarral küzdő sportoló számára (Reardon et al., 2019). A táplálkozási zavar maga után

vonzza az alacsony önértékelést is, különösen a súlyérzékeny sportok esetében (Reardon et al., 2019). A testkép a testünkről kialakított belső vélemény mely magába foglalja a saját testünkkel átélt pszichológiai élményeket is (Fiáth et al., 2010). Ezen pszichológiai élmény rendelkezik érzelmi sajátosságokkal, valamint a testhez kapcsolódó szelférzet és viszonyulás, amely egyszerre szubjektív és társadalmilag meghatározott (Ábrahám et al., 2017). A testkép alakulására a külső környezeti faktorok és a közvetlen események egyaránt hatással vannak. A negatív testkép a testtel való elégedetlenséget jelenti, amelyet a külső környezeten túlmenően (amely lehet a kultúra által kreált testképideál, a szülői elvárás valamint a kortársi vélemény) a személy önmagához való viszonya is befolyásol. A testképzavarhoz szorosan evészavarok is társulnak (Fiáth et al., 2010).

Minden egyén rendelkezik egy ideális és egy aktuális énnel. Amennyiben ez a kétfajta én egyensúlyban van, úgy az ideális én egy cél lehet az egyénnek. Azonban ha irreális elvárásokat állít az aktuális én maga elé, úgy már egyfajta stresszforrást idézhet elő. Az önsanyargatás, önmarcangolás pedig segíti az önértékelési zavar, testképzavar és evészavar kialakulását (Nyitrai, 2014). Egy sportoló énképét, önértékelését a teljesítménye és feladatvállalása is egyaránt befolyásolja. Csak úgy, mint a két én közti természetes egyensúlyban, a sportban is olyan célokat kell kitűzni, melyek csak az egymás után meghaladott célok múlják felül. Tehát az aktuális teljesítmény és a kismértékű célkitűzés közti differencia, motiváló hatású és kedvező feszültséget eredményez, ami javíthatja a sportteljesítményt (Kovács–Nagy, 2015).

2. ANYAG ÉS MÓDSZER

Primer kutatásomhoz kérdőívet használtam, mely a társadalomtudományi felmérés kvantitatív módszere. A kérdőív egy adott időintervallumban, 2021.10.25 és 2022.03.28. között volt elérhető. A közösségi média felületein osztottam meg, ahol az ismerőseim által is megosztásra került, így a válaszok, objektívebbek és demográfiailag is nagyobb területet fednek le. Kérdőívem 23 zárt kérdést tartalmaz, melyből a kitöltőnek az előre megadott válaszok közül kell kiválasztani a számára legrelevánsabbat. A kérdőívet három fő kérdéscsoport alkotta. Az első csoportba a demográfiai kérdések kerültek. A második csoportba sportolással összefüggő kérdéseket fogalmaztam meg. A harmadik kérdéscsoport a gyermekvédelemmel, a sport színterén megjelenő gyermekbántalmazással, sportban átélt tapasztalatokkal kapcsolatos. A kérdőívemet kizárólag sportoló vagy egykor sportoló személyek töltötték ki. A kérdőívem összeállításának alapját az UNICEF Magyar Bizottság által kiadott kutatás adta. Az adataim

összesítésére Microsoft Excel függvényeinek és diagrammjainak segítségével valamint az IBM SPSS Statistics 26 statisztikai program segítségével, kereszttábla elemzéssel, khi négyzet próbával és Cramer's V együtthatóval értékeltem ki.

2.1. A vizsgálati minta bemutatása

Összesen 294 fő töltötte ki a kérdőívet, melyből 117 férfi és 177 nő volt (1. táblázat). Százalékos megoszlásban 40% férfit és 60% nőt jelentett, mely egyrészt adódhat abból, hogy az ismeretségi körömben, nagyobb százalékban nők vannak, másrészt valószínű érzelmi érintettség miatt a nőket jobban érdekelte a téma.

1. táblázat: A demográfiai adatok megoszlása a mintában

Megnevezés	A minta megoszlása	
Összes megkérdezett		
Érték	Fő	%
Összesen	294	100%
Nemek		
Férfi	117	40%
Nő	177	60%
Életkor		
18 év alatti	45	15,3%
18-35 év	192	65,3%
36-65 év	57	19,4%
65 éves és idősebb	3	1%
Lakhely		
főváros	33	11,2%
megye jogú város	150	51%
város	84	28,6%
község/falu	27	9,2%
Iskolai végzettség		
Általános Iskola	46	15,65%
Középfokú végzettség	143	48,64%
Felsőfokú végzettség	105	35,71%

Forrás: Saját szerkesztés, 2022

Vizsgáltam a válaszadók életkorát, ahol négy korcsoportot hoztam létre, mely az egészen fiatal korosztálytól a legidősebb generációig kiterjed. Legnagyobb százalékban a 18 – 35

éves korosztály vett részt a kutatásban, ők a minta 65 %-át, 192 főt, teszik ki. Ha összevonom a tizenhét év alatti korosztállyal, akkor kijelenthető, hogy a válaszadók 80 %-ban (amely 237 főt jelent) a fiatalabb generáció válaszait értékelem. A 36-tól egészen 65 év felett terjedő kitöltők mindösszesen 20 %-a (57 fő) vett részt a kutatásban. A demográfiai adatok közül a lakóhely szerinti eloszlást is vizsgáltam. A válaszadók 51 %-a megyeszékhelyen, míg a 28,6 városban, 11,2 %-a fővárosban, 9,2 %-uk pedig faluban illetve tanyán lakik. A lakóhely megoszlását vizsgálva, megállapítható, hogy a válaszadók több mint 90 százaléka városban él. Az adatok alapján kijelenthető, hogy minden típusú közigazgatási egységből volt kitöltőm. Az utolsó demográfiai kérdésem az iskolai végzettségre vonatkozott. A válaszadók 15,65 %-a általános iskolai végzettséggel rendelkezik, míg a kitöltők 48,64 %-a, azaz 143 fő középfokú végzettséggel rendelkezik. Ez a százalék jelentheti azt is, hogy a kitöltőim még felsőfokú tanulmányait végzik. Amennyiben összeadom a főiskolai és egyetemi diplomások, PhD szerzettek számát, ami 35,71 %-ot jelent (105 fő), úgy kijelenthető, hogy a magasabban kvalifikált személyeket is elértem.

3. EREDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE

A kutatás eredményeit három fejezetben foglalom össze. Az első fejezetben a sportolási szokásokat vizsgálom. A második fejezet a gyermekvédelem, a sportban átélt atrocitások gyakoriságát elemzem. A harmadik fejezetben az abúzus, mint személyiségre ható eszközt tanulmányoztam.

3.1. Sportolási szokások vizsgálata

A 2. táblázatban a sportolási évek számát és sportág típusát tanulmányoztam. Az 1 – 7 év között sportolók a válaszadók 20 %-a (60 fő), míg a kitöltők 80 %-a (234 fő) több mint, tíz évig sportol/sportolt. Ezen adatok alapján a kérdőívemet kitöltők több mint háromnegyed része legalább 8 éve rendszeres sporttevékenységet végez/végzett, így releváns adatokat kaphatok a sportban hosszú éveket eltöltők és a gyermekbántalmazás gyakoriságának kapcsolatáról.

2. táblázat: **A sportolási évek száma és a sportág típusának megoszlása a mintában**

Megnevezés	Fő	Százalék
Sportolási évek száma		
1 – 7 év	60 fő	20,41%

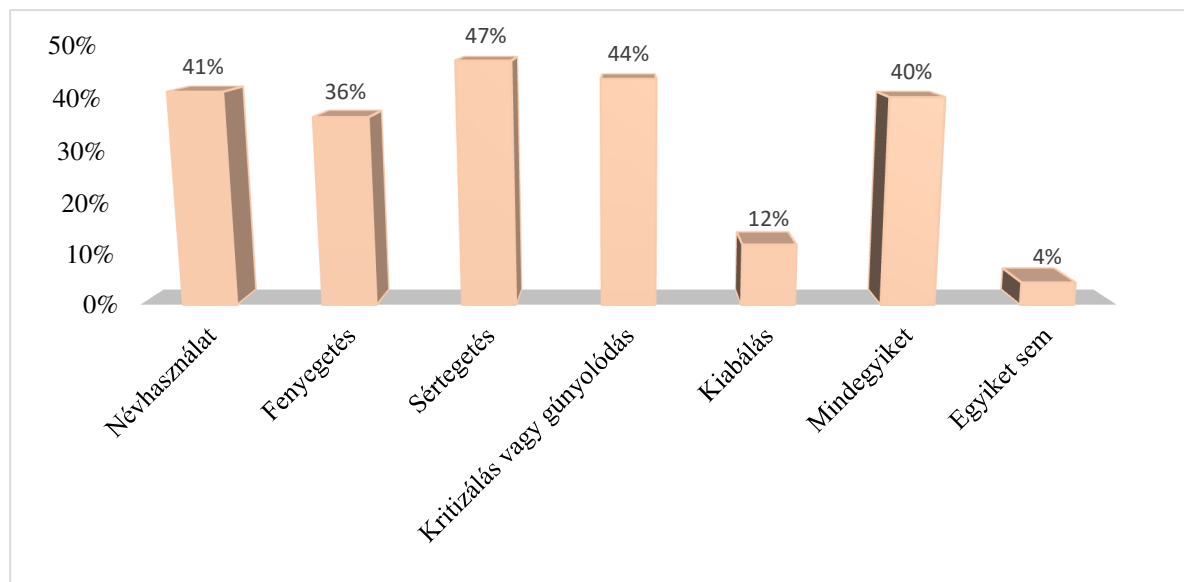
8 év vagy attól több	234 fő	79,59%
Sportág típusa		
Egyéni sportág	62	21,09%
Csapatsportág	165	56,12%
Mindkettő	67	22,79%

Forrás: Saját szerkesztés, 2022

A kutatásban fontosnak véltem, hogy a sportág típusát is megvizsgáljam. A válaszadók 56 %-a (165 fő) csapatsportágban sportol/sportolt, a 21 %-a (62 fő) egyéni sportágban, míg 23 %-a (67 fő) csapat és egyéni sportágban is sportol/sportolt. Ebből a következtetésre juthatunk, hogy a válaszadók között kétszer annyi a csapatban sportolók válaszai, így a kutatás eredménye nagymértékben ezen kitöltők válaszaire fog alapozni.

3.2. Verbális bántalmazás jelenléte a sport színterén

A következő alfejezetben a verbális bántalmazás társadalmi megítélését, valamint a ténylegesen megtörtént eseteket vizsgálom. Mindkét kérdésnél több válaszadásra is volt lehetőség, tehát előfordulhat, hogy egyes kitöltők több opciót is megjelöltek. Az eredményekből látszik (1. ábra), hogy a kitöltők 40 %-a az összes felsorolt abúzust, bántalmazásnak tartja.

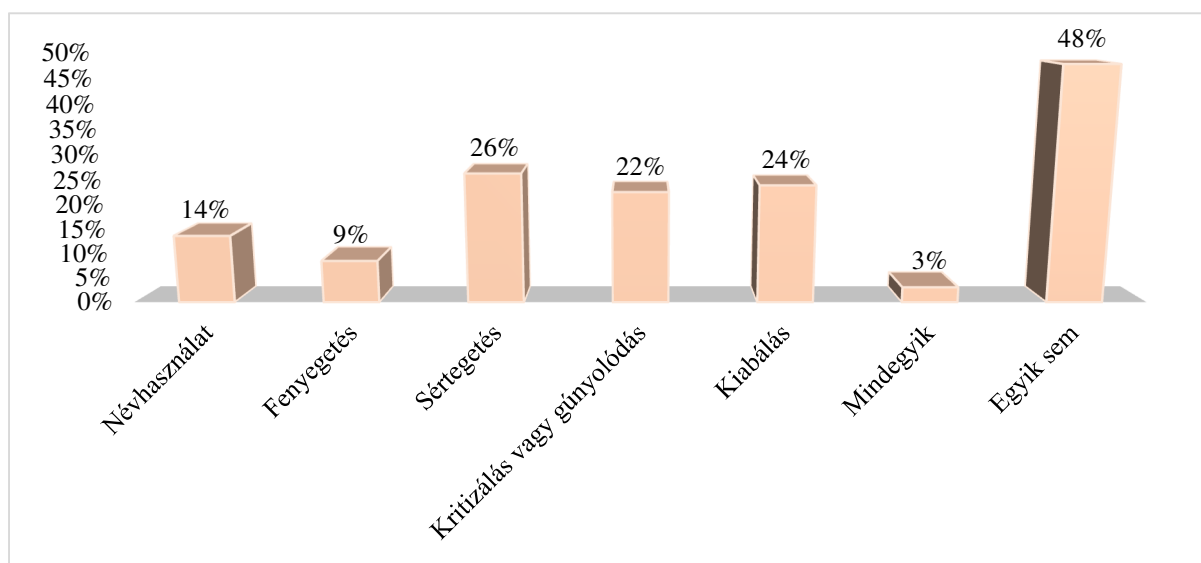

1. ábra: A minta megoszlása miszerint a válaszadók mely opciókat tartják verbális bántalmazásnak

Forrás: Saját forrás, 2022

Szembetűnő, hogy a kitöltők 4 %-a egyiket sem tartja érzelmi abúzusnak. Kategóriára lebontva viszont látható, hogy a sértegetést a sportolók 47 %-a, a kritizálást vagy gúnyolódást a válaszadók 44 %-a tartja a két legmeghatározóbb verbális bántalmazásnak.

A következő kérdés pedig arra irányult, hogy a kitöltővel melyik érzelmi abúzus történt meg (2. ábra). A kitöltők 48 %-a azt a választ adta, miszerint velük nem történt verbális bántalmazás. Lényeges különbség, hogy a felsoroltak közül a kiabálást mindösszesen 12 % tartotta érzelmi abúzusnak, gyakorlatban viszont 24 % élte át. Ezt azzal magyarázhatjuk, hogy egyes sportolók nevelési eszközként tekintenek, a kiabálásra másokat pedig érzelmileg befolyásol.

2. ábra: A minta megoszlása miszerint a válaszadók milyen verbális bántalmazásnak voltak kitéve

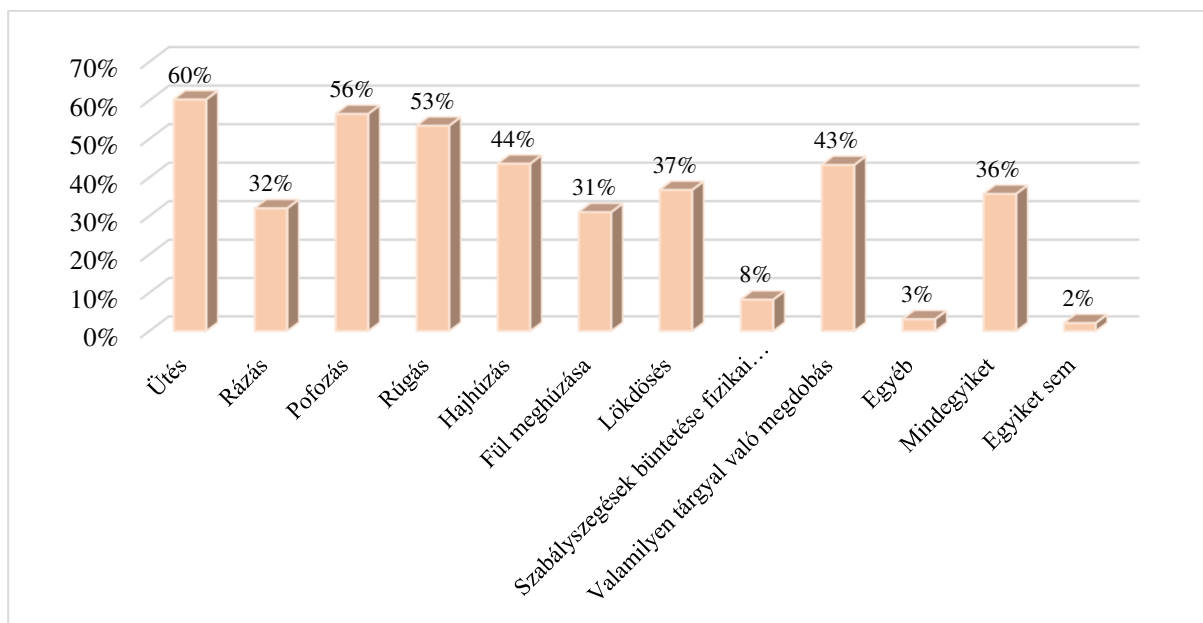
Forrás: Saját forrás, 2022

A kiabáláson kívül a két kiugró értéket láthatunk a sértegetésre 26 %, illetve a kritizálásra, gúnyolódásra, amely 22 %-ot tesz ki. Tehát arra következtethetünk, hogy ez a három verbális abúzus a leggyakrabban eszközölt atrocitás, melyet a felmérésben részt vett sportolók karrierjük alatt átélhetnek.

3.3. Fizikai bántalmazás jelenléte a sport színterén

A következő alfejezetben a fizikai bántalmazás társadalmi megítélését, valamint a gyakorlatban megtörtént eseteket vizsgálom. A kitöltők közül mindösszesen 36 százalék tartotta a felsoroltak közül mindegyiket fizikai bántalmazásnak, míg 2 százalék egyiket sem tartja fizikai abúzusnak (3. ábra). Az ütést 60 %-uk (177 fő), a pofozást 56 %-uk (166 fő), a

rúgást 53 %-uk (157 fő), a hajhúzást 44 %-uk (128 fő) tartja a legnagyobb arányban fizikai visszaélésnek. Míg a fül meghúzást és a rázást a kitöltők körülbelül 30-30 százaléka tartja non-verbális bántalmazásnak. A szabályszegések büntetését fizikai büntetéssel (pl.: folyadékmegvonás, büntető körök) mindösszesen a válaszadók 8 százaléka jelölte be, amiről arra a következtetésre jutottam, hogy ez a fajta fizikai visszaélés, ha sportoló mindennapjait végigkíséri, már nem tekint bántalmazásnak.

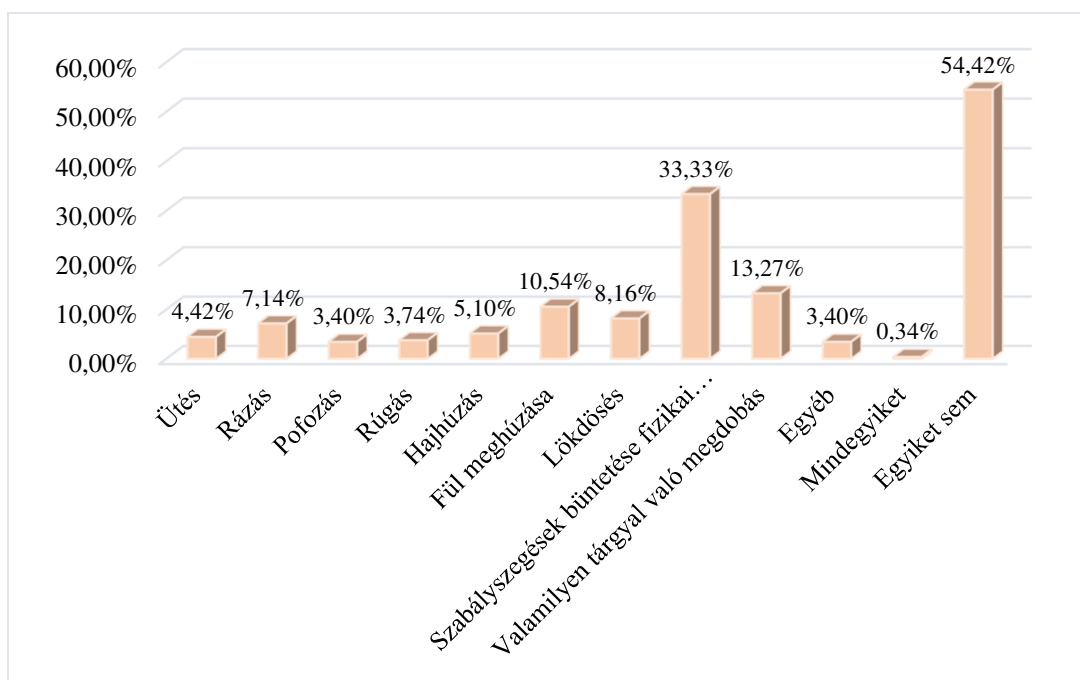

3. ábra: A minta megoszlása miszerint a válaszadók mely opciókat tartják fizikai bántalmazásnak

Forrás: Saját forrás, 2022

Miután felmértem, hogy egy sportoló mit tekint non-verbális bántalmazásnak, kíváncsi voltam arra is, hogy melyek történhettek meg velük (4. ábra). A válaszadók 54,42 %-a (160 fő) azt válaszolta, hogy egyik fizikai abúzus sem történt meg vele. Viszont kiugróan magas azoknak a sportolóknak a száma, akiket szabályszegések miatt fizikai büntetéssel szankcionáltak. Ha összehasonlítjuk a megítélést és a ténylegesen megtörtént abúzust, akkor láthatjuk, hogy 8 százalék tekintette bántalmazásnak a fizikai büntetést, mégis a sportolók 33,33 %-a átélte ezeket így kijelenthető, hogy a sportolók nagy része már beleszokott abba a szabályozásba, amelyet az edzője képvisel. Azonban azt is fontos megemlíteni, hogy minden kategóriába legalább 10 válasz érkezett, ami azt jelenti, hogy a kitöltők közül majdnem minden második sportoló elszenvedett legalább egy fajta non-verbális atrocitást,

függetlenül attól, hogy csapattárs vagy sportszakember esetlegesen szülőtől vagy a sportszférán kívül kapta azt.

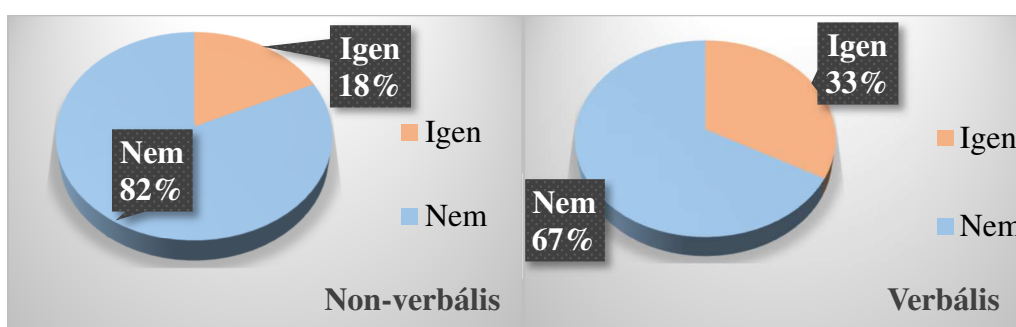

4. ábra: A minta megoszlása miszerint a válaszadók milyen fizikai bántalmazásnak voltak kitéve

Forrás: Saját forrás, 2022

3.4. Edzői bántalmazás jelenléte a sport színterén

Az edzői verbális illetve non-verbális bántalmazásait a következő (5. ábra) kördiagramokon hasonlítom össze.

5. ábra: A minta megoszlása az edző által elkövetett non-verbális illetve verbális abúzus gyakoriságáról

Forrás: Saját forrás, 2022

A sportolók 18 %-át, azaz 53 főt ért edző által elkövetett non-verbális bántalmazás, míg a válaszadók 82 %-át, azaz 241 főt nem ért fizikai abúzus. Verbális bántalmazást azonban a kitöltők 33 %-a, azaz 97 fő elszenvedett, míg a 67 %-a, 197 főt nem ért érzelmi atrocitás sem. Amennyiben összehasonlítjuk a két diagrammot, akkor megfigyelhető, hogy majdnem kétszer annyi sportolót ért edző által elkövetett verbális bántalmazás, mint non-verbális erőszak. Arra viszont érdemes kitérni, hogy vajon melyik bántalmazási forma tehet egy sportoló életében a legnagyobb kárt. Egy nevelési szándékú pofon, aminek a fájdalma hamar elmúlik vagy egy olyan megjegyzés, amit a sportoló egy örök életre megjegyez.

Keresztábra elemzés segítségével az edzői érzelmi bántalmazást hasonlítottam össze a sportban eltöltött évek számával (3. táblázat). Azok, akik 7 évnél tovább sportoltak, 35,9 %-uk élt át érzelmi bántalmazást. A két változó között szignifikáns összefüggés van ($p=0,036$, $p < 0,05$). Vagyis az, hogy hány éve sportol, befolyásolja azt, hogy érte érzelmi bántalmazás vagy sem.

3. táblázat: **Az edzői érzelmi bántalmazás és a sportban eltöltött évek számának összehasonlítása a mintában**

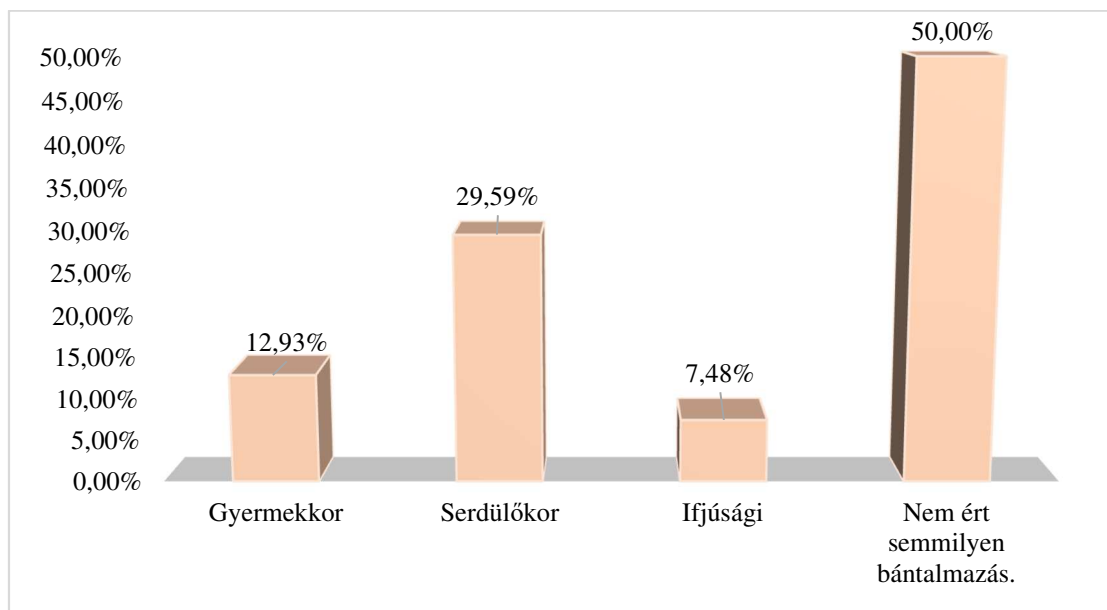
	Az edző részéről érte érzelmi bántalmazás	Az edző részéről NEM érte érzelmi bántalmazás	Összesen
1-7 évig sportolt	13 fő 21,7%	47 fő 78,3%	60 fő 100%
7 évnél tovább sportolt	84 fő 35,9%	150 fő 64,1%	234 fő 100%
Összesen	97 fő 33%	197 fő 67%	294 fő 100%

Megjegyzés: a félkövérrel jelölt adatok szignifikáns különbséget takarnak ($p < 0,05$, khi-négyzet próba alapján)
 Forrás: Saját szerkesztés, 2022

A Cramer's V értéke 0,122, tehát megállapíthatjuk, hogy a két változó között gyenge szignifikáns kapcsolat van. Megállapítható, hogy azok a sportolók, akik minimum 7 évig folytatták sporttevékenységüket nagyobb mértékben voltak kitéve verbális bántalmazásnak, mint azok, akik kevesebb, mint 7 évig sportoltak.

3.5. Abúzusok személyiségre ható hatásai

Amennyiben egy sportoló elszenvedett bármi féle bántalmazást, az sem elhanyagolható tényező, hogy mikor szenvedte el, mikor tett benne a legnagyobb kárt, illetve, hogy milyen személyiségtorzulásokon ment keresztül a sportoló. A kitöltők 50 %-t, vagyis 147 főt nem ért bántalmazás, így nem tett kárt a sportoló életkorában, személyiségében sem (5. ábra). A megkérdezettek 29,59 %-t a serdülőkorában (87 fő) érte olyan atrocitás melyek befolyásolhatták a kialakuló személyiségét, értékrendjét.

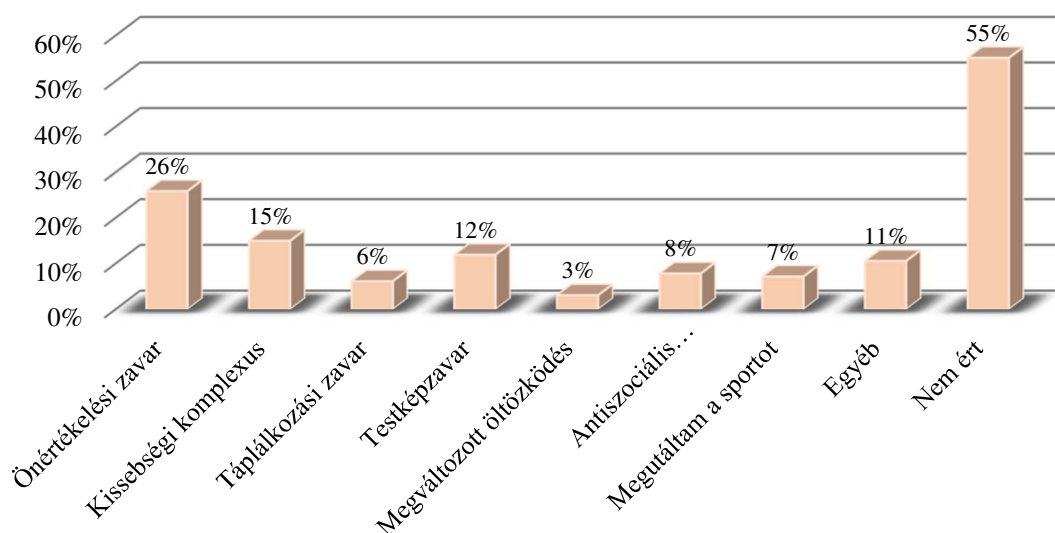

5. ábra: A minta megoszlása miszerint melyik korban tettek a sportolóban a legnagyobb kárt verbális illetve non-verbális abúzus

Forrás: Saját forrás, 2022

Ez az eredmény azzal magyarázható, hogy a serdülőkor egy olyan szakasz, melyben a gyermek megismeri önmagát, keresi a helyes utat, hirtelen változik az ízlése, értékrendje, így hatalmas befolyása van a személyiség alakulásában mind a kortársnak, edzőnek és szülőnek egyaránt. A sportolók 12,93 %-ban a gyermekkorban átélt abúzusok tettek a legnagyobb károkat. Ez az időszak a 6 – 12 éves korig tehető, tehát fontos megjegyezni, hogy ebben az életszakaszban a szülő szerepe háttérbe szorul és megnő a hangsúly a csapattársakkal való kapcsolatok kialakítására. Minösszesen 7,48 %-kat az ifjúsági korban érte károsodás. Ez az alacsony számérték azzal magyarázható, hogy az ifjúsági korban már kialakul a sportoló egyénisége, erkölcsrendje, amely már külső ráhatással nehezen befolyásolható.

A 6. ábra a sportoló személyiségére ható bántalmazások százalékos arányát mutatja. A kitöltők 55 %-ban nem történt személyiségváltozás, viszont a maradék 132 válaszadóban minimum egy legfeljebb kettő aktuális énképében történt torzulás. Megfigyelhetjük, hogy a legtöbb sportolóból, az összszázalékot tekintve 26 %-ból (76 fő) önértékelési zavart váltott ki az abúzus, amely a személyiségtorzulást átélt kitöltők 57 %-t teszi ki. Ezt követi 15 %-kal a kisebbségi komplexus (44 fő) valamint 12 %-kal a testképzavar (35 fő).

6. ábra: A minta megoszlása miszerint hogyan hatott a sportoló személyiségére a bántalmazás bármelyik formája

Forrás: Saját forrás, 2022

Szembetűnő, hogy a kitöltők 11 %-a ezeken a személyiségváltozásokon kívül más rendellenességet is tapasztalt egyéniségében, és 7 %-a pedig a sportot is megutálta.

Külön vizsgáltam, hogy a bántalmazott megosztotta-e élményét mással (4. táblázat). Az eredményekből látható, hogy a férfiak 53,1 %-a és a nők mindösszesen 34,9 %-a mondta el egy harmadik félnek a bántalmazás élményét. Szembetűnő, hogy a férfiak nagyobb arányban mesélték el bántalmazásaikat, mint a nők. A két változó között szignifikáns összefüggés van ($p=0,001$, $p < 0,05$).

4. táblázat: A minta megoszlása miszerint a bántalmazott sportoló megosztotta e mással „élményeit”

Megnevezés	A bántalmazott elmondta valakinek	A bántalmazott nem mondta el senkinek	Összesen
------------	-----------------------------------	---------------------------------------	----------

Nő	44 fő	82 fő	126 fő
	34,9%	65,1%	100%
Férfi	52 fő	46 fő	98 fő
	53,1 %	46,9%	100%
Összesen	96 fő	128 fő	224 fő
	42,9%	57,1%	100%

Megjegyzés: a félkövérrel jelölt adatok szignifikáns különbséget takarnak ($p < 0,05$, khi-négyzet próba alapján)
 Forrás: Saját forrás, 2022

A Cramer's V értéke 0,216, tehát megállapíthatjuk, hogy a két változó között közepes erősségű szignifikáns kapcsolat van. Ez arra adhat magyarázatot, hogy a férfiak nem olyan érzékenyek, mint a nők, talán könnyebben dolgozzák fel és nem szégyellik a velük történeteket.

ÖSSZEFOGLALÁS

Kutatásomban a gyermekvédelmet vizsgáltam, különös tekintettel a gyermekbántalmazás megjelenésére a sport színterén. Választ kaptam arra, hogy milyen a gyakorisága az esetleges abúzusoknak, hogy milyen életszakaszban érte a sportolókat visszaélés, hogy mekkora befolyásoló ereje van egy rosszul megfogalmazott mondatnak és egy félreértelmezhető fizikai kontaktnak. A kutatásomban online kérdőív segítségével mértem fel, hogy a sportolók pályafutásuk során éltek-e át érzelmi, fizikai bántalmazást akár az edzőtől akár csapattársaktól. A kérdőívem elkészítéséhez mintául vettem az UNICEF Magyar Bizottság által kiadott készített kutatást.

A kérdőívemet 294 fő töltötte ki. A jelenleg vagy egykor sportolók válaszai között szerepelt mind edzői verbális, non-verbális bántalmazás, mind csapattársak által elkövetett abúzusok. A sportolók több mint 40 százaléka csapattársi abúzust, 33 százaléka edző által elkövetett verbális bántalmazást, és 18 százaléka pedig sportszakember által elkövetett fizikai visszaélést szenvedett el. A kutatásomból az is kiderült, hogy a sportolóknak milyen mentális károkat, személyiségtorzulásokat idézett elő az abúzus bármelyik formája. A kitöltők 30 százaléka serdülőkorában élte meg a legnehezebben ezeket az atrocitásokat, melyet 13 százalékkal a gyermekkorban átélt élmények követnek. Mentális károsodás szempontjából elmondható, hogy a sportolók 26 százaléka önértékelési zavart, 15 százaléka kisebbségi komplexust, 12 százaléka testképzavart eredményezett. A változók összefüggésének vizsgálatánál Khi-négyzet próba alapján szignifikáns különbséget kaptam a sportolás évek

száma és az edzői érzelmi bántalmazás összefüggésében, illetve a nemek és a bántalmazás „élményeinek” megosztása között is.

Azt gondolom, hogy azoknak a sportszakembereknek, akik gyermekkortól egészen felnőtt korig nevelnek egy sportolót, olyan képzéseket kell biztosítani, amely a bántalmazási arányok csökkenését eredményezheti. Véleményem szerint a sportszövetségeknek egy teljesen megújult gyermekvédelmi szabályrendszert kell kiterjesztenie, megfelelő szankciókkal, egyértelmű fogalmakkal. Sportszervezeti szinten a stábtagek közé be kellene építeni legalább egy sportpszichológust vagy mental coachot, hiszen elkerülhetetlen egy agresszívabb megjegyzés akár edzésen, akár mérkőzésen, melyet egy mentálhigiénias szakember kezelni tud. A sportkluboknak egy diszkrétan kialakított jelzőrendszert is létre kellene hoznia, így a gyermekek félelem és fenntartás nélkül tudnak segítséget kérni.

Úgy gondolom, hogy egy új, mindent átfogó program beintegrálásával amellet, hogy a gyermek versenysportoló lesz, gyermek marad, hiszen a gyermekkor egyszeri és megismételhetetlen, a kár, ami keletkezik, pedig egy életre meghatározó lehet.

A dolgozat elkészítését az EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00007 - "Tehetségből fiatal kutató" - A kutatói életpályát támogató tevékenységek a felsőoktatásban projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

SZAKIRODALMI JEGYZÉK

– Ábrahám I. – Jambrik M. – John B. – Németh A. – Franczia N. – Csenki L. (2017): A testképtől a testképzavarig. Orvosi Hetilap. 158. évf. 19. sz. pp. 723–730.

– Babbie, E. (1995): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Budapest, 744 p.

– Babós E. – Dr. Bagi K. – Bogalcsik T. – Borsos – Kőszegi E. – Hellenbárt L. – Kopf K. (2019): A gyermekvédelmi jelzőrendszeri tagok együttműködésének elősegítése a kapcsolati erőszak és az emberkereskedelem okozta ártalmak azonosítása és kezelése. <https://www.kapcsoljegybol.hu/files/shares/A%20gyermekv%C3%A9delmi%20jelz%C5%91rendszeri%20tagok%20egy%C3%BCttm%C5%B1k%C3%B6d%C3%A9se%20tananyag.pdf> (letöltve: 2022.01.30.)

– Fiáth T. – Nemszilaj A. – Sebestyén K. – Rózsa S. (2010): Testképzavar, testedzésfüggőség

- és szteroidhasználat a börtönvilágban. Börtönügyi Szemle. 29. évf. 2. sz. pp. 59-68.
- Gyurkó Sz. (2009): Gyermekbántalmazás, veszélyeztetett gyermekek. (Szerk.: Borbíró A. – Kerecsi K.). Fresh Art Design Kft., Budapest, pp. 329-345.
- Gyurkó Sz. – Németh B. (2014): Gyermekek tapasztalatai a sportban. UNICEF Magyar Bizottság Alapítvány, Budapest
- Hartill, M. – Rulofs, B. Lang, M. Vertommen, T. – Allroggen, M. Cirera, E. Diketmueller, R. Kampen, J. Kohl, A. Martin, M. Nanu, I. Neeten, M. Sage, D. – Stativa, E. (2021): CASES: Child abuse in sport: European Statistics – Project Report. pp. 1-104.
- Hellstedt, J. (2005): Invisible players: A family systems model. Clinics in Sports Medicine. Volume 24. (4), pp. 899–928.
- Holovits Zs. – Gerevich J. – Pálincás B.A. (2009): A családon belüli gyerekkori abúzusok és elhanyagolás hatása a későbbi szerhasználatra. Psychiat Hung. 24 évf. 3 sz. pp. 185-192.
- Juhász T. – Tóth A. – Kálmán B. (2020): A diákkori csapatversenyek hatása a munkahelyi versenyszituációkban tanúsított magatartásra empirikus vizsgálat alapján. Vezetéstudomány. 51. évf. 2020. 12. sz. pp. 72-84.
- Kovács K. – Nagy B. (2015): A sportolás hatása a kiskamaszok énképére, szorongására és megküzdésére. Különleges Bánásmód. 1. évf. 3. sz. pp. 43-56.
- MOGYESZ Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete (2006): Kézikönyv a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtók számára a gyermekekkel szembeni rossz bánásmóddal kapcsolatos esetek ellátáshoz és kezeléséhez
- Nyitrai F. (2014): Testkép, önértékelés és a kettő közötti kapcsolat kutatása általános iskolás gyerekek körében. Iskolakultúra. 24. évf. 7-8. sz. pp. 80-90.
- Pintér Á. – Tóth J. (2017): A bántalmazott gyermekek – Gyermekjogok és gyermekbántalmazás. Statisztikai Szemle. 95. évf. 8–9. sz. pp. 848-872.
- Reardon, C. Hainline, B. - Aron, C. – Baron, D. - Baum, A. - Bindra, A. – Budgett, R. – Campriani, n. - Castaldelli-Maia, J. – Currie, A. – Derevensky, J. – Glick, I. – Gorczynski, P. – Gouttebarger, V. – Grandner, M. – Han, D. – McDuff, D. – Mountjoy, M. – Polat, A. – Purcell, R. – Putukian, M. – Rice, S. – Sills, A. – Stull, T. – Swartz, L. – Zhu, L. – Engebretsen, L. (2019): Mental health in elite athletes: International Olympic Committee consensus statement. British Journal of Sports Medicine. Volume 53. pp.667–699.
- Roberts, V. – Sojob. V. – Grant, F. (2019): Organisational factors and non-accidental violence in sport: A systematic review. Sport Management Review. Sport Management Review. Volume 23. pp.8-27.

–Széplaki A. – Bachmann P. – Simon J. – Kovács K. – Gyömbér N. – Smohai M. (2017): „Kutatás közben” A 7–13 éves sportoló gyermekek szüleivel kapcsolatos kétszemponútú sportszülői támogatás kérdőívcsomag magyar változatának bemutatása. Alkalmazott pszichológia. 17 évf. 1 sz. pp.61–75.

–Turner, M. – McCrory, P. (2004): Child protection in sport. British Journal of Sports Medicine. Volume 38. 2004 May pp. 106–107.

Internetes forrás:

–Hintalovon – Gyermekjogi alapítvány (2022): Nemecsek Sport.
<https://hintalovon.hu/nemecsek-sport/> (letöltve: 2022.03.01.)

–2004. évi I. törvény <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0400001.tv> (letöltve: 2022.01.30.)

–1991. évi LXIV. törvény: Egyezmény a gyermek jogairól (Elfogadta az ENSZ Közgyűlése New York-ban, 1989. november 20-án. Magyarországon kihirdette az 1991. évi LXIV. törvény)

–Magyar Floorball Szakszövetség (2019): Etikai és gyermekvédelmi szabályzat.
http://www.hunfloorball.hu/_user/mfsz_Etikai_es_Gyermekevedelmi_Szabalyzat.pdf (letöltve: 2022.01.30.)

–Magyar Kézilabda Szövetség (2017): Etika és Gyermekvédelmi Szabályzata.
<https://baranyakezi.hu/szabalyzat/20190708145146.pdf> (letöltve: 2022.01.30.)